Hoofdstuk 1

Verschil tussen inkomen en vermogen.

Vermogen bestaat uit bezittingen minus schulden. Het is een voorraadgrootheid: je kunt het op een moment meten. Spaargeld, aandelen, en onroerend goed zijn voorbeelden van vermogen.

Inkomen is een stroomgrootheid: je meet het over een periode. Vormen van primair inkomen zijn loon, pacht, huur, rente en winst.

Vermogen kan inkomen opleveren, bijvoorbeeld spaargeld dat rente oplevert. Inkomensvorming kan ook tot vermogensvorming leiden, bijvoorbeeld wanneer mensen een deel van hun inkomen sparen.

Verschillende inkomensbegrippen:

- Primaire inkomens zijn de beloningen voor de productiefactoren.
- Bruto-inkomens zijn de inkomens (primaire inkomens en uitkeringen) voordat er belastingen premies van zijn afgetrokken.
- Besteedbare inkomens zijn de netto-inkomens: de inkomens nadat de belastingen en premies eraf zijn gehaald. Besteedbare inkomens worden ook wel de secundaire inkomens genoemd.

Nederland kent een progressief belastingstelsel waarin de hogere inkomens relatief veel belasting betalen en omdat er een sociaal vangnet is in de vorm van uitkeringen, is de secundaire inkomensverdeling minder scheef dan de primaire inkomensverdeling.

Hierboven hebben we het over de nominale inkomens gehad, de inkomens gemeten in geld. Om de koopkracht van het inkomen te berekenen moeten we de ontwikkeling van het prijspeil erbij betrekken. Hoe hoger de prijzen, hoe meer de koopkracht van een inkomen wordt uitgehold. Een ander woord voor koopkracht is reëel inkomen. Voor de berekening van het reële inkomen gebruiken we de consumentenprijsindex (CPI), een indexcijfer.

In formule: (index nominaal inkomen / CPI) × 100 = index reëel inkomen.

Bij het gestandaardiseerd reëel inkomen wordt niet alleen gecorrigeerd voor de prijsontwikkeling, maar ook voor de omvang en de samenstelling van het huishouden. Het maakt nogal wat uit of je alleen of met zijn vieren moet rondkomen van een inkomen.

Hoe kunnen inkomensverschillen worden weergegeven?

- De parade van Pen

Een manier om de verdeling weer te geven is bedacht door de econoom Jan Pen. In een optocht die een uur duurt laat hij de Parade van Dwergen en Reuzen voorbij komen, op volgorde van lengte. De lengte correspondeert met het inkomen. De reuzen zijn de hoogste inkomens, de dwergen de laagste. Op de horizontale as staan de minuten.

© LWEO B.V. Niets uit deze publicatie mag op enigerlei wijze worden overgenomen zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Het verlenen van toestemming tot publicatie strekt zich tevens uit tot het elektronisch beschikbaar stellen. Zie ook de leveringsvoorwaarden van de LWEO (www.lweo.nl).

Parade van Pen: inkomensverdeling van huishoudens, 2012

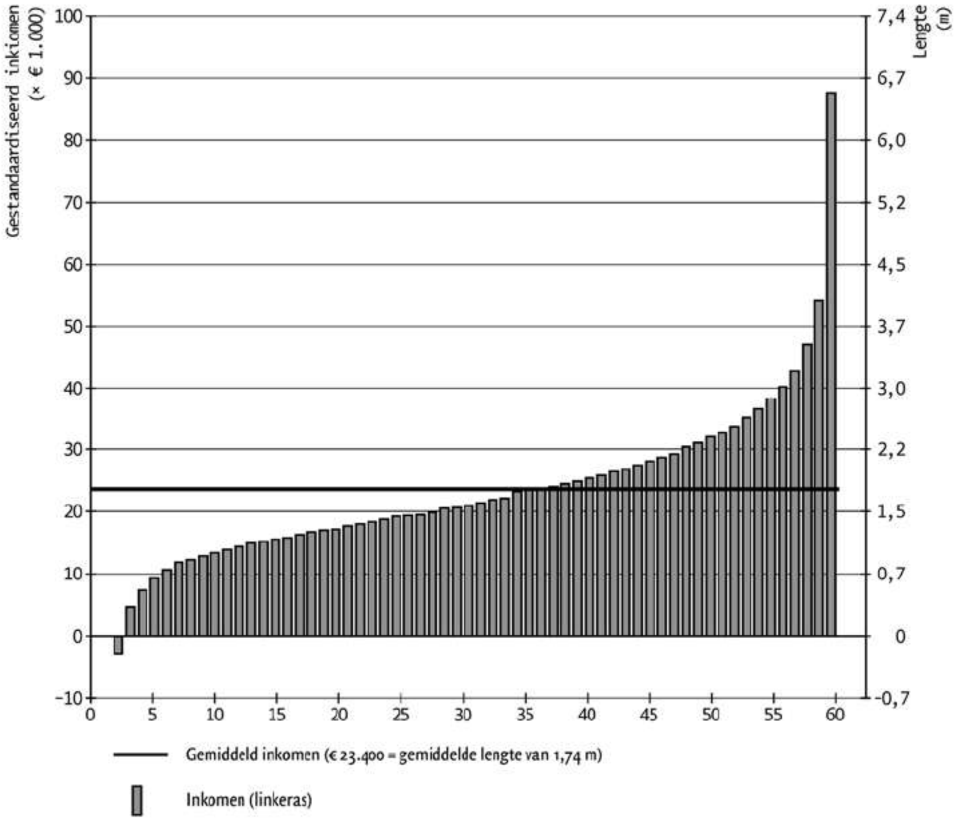

bron: CBS

- Lorenzcurve

Voorbeeld: er zijn vijf groepen inkomenstrekkers die dus elk 20% (een kwintiel) van alle inkomenstrekkers omvatten. Van deze vijf groepen is het inkomensaandeel in het totale (nationale) inkomen gegeven.

Bijvoorbeeld:

Inkomensgroep	% aandeel van personen	% aandeel in inkomen
1 laagste	20	5
2	20	10
3	20	20
4	20	30
5 hoogste	20	35

De inkomensgroepen en hun aandelen in het inkomen worden vervolgens gecumuleerd (= opgeteld), hier weergegeven met het symbool Σ.

© LWEO B.V. Niets uit deze publicatie mag op enigerlei wijze worden overgenomen zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Het verlenen van toestemming tot publicatie strekt zich tevens uit tot het elektronisch beschikbaar stellen. Zie ook de leveringsvoorwaarden van de LWEO (www.lweo.nl).

Inkomensgroep	∑ % aandeel personen	∑ % aandeel in inkomen
1 laagste	20	5
1 + 2	40	15
1 + 2 + 3	60	35
1 + 2 + 3 + 4	80	65
1 + 2 + 3 + 4 + 5	100	100

De laatste twee kolommen worden in een grafiek gezet: Σ % aandeel personen langs de horizontale as en Σ % aandeel in inkomen langs de verticale as.

De diagonaal in de grafiek doet zich voor als er geen inkomensverschillen bestaan: 20% van alle personen verdient 20% van het totale inkomen; 40% van alle personen verdient 40% van het totale inkomen, enzovoort.

Hoe verder de lorenzcurve van de diagonaal afligt, hoe groter de inkomensverschillen. Een lorenzcurve begint altijd bij het punt (0;0) en eindigt bij (100;100).

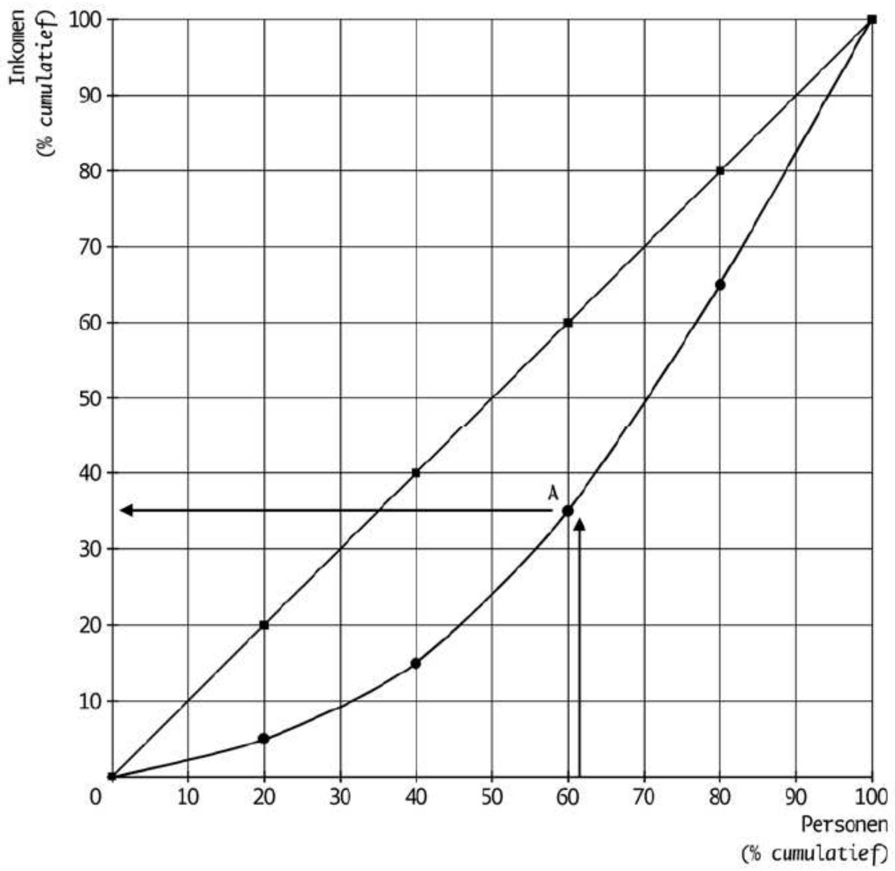

Punt A geeft aan dat 60% van alle inkomenstrekkers met de laagste inkomens 35 % van het totale inkomen verdient. Je kunt ook zeggen dat 40% van alle inkomenstrekkers met het hoogste inkomen 100 – 35 = 65% van het totale inkomen verdient.

Door herverdeling van het inkomen door de overheid, bijvoorbeeld door het hanteren van een progressief of degressief belastingtarief, kunnen inkomensverschillen in verhouding kleiner of groter worden. Als de inkomensverschillen door de herverdeling in verhouding kleiner worden, heet dat nivellering. Bij nivellering wordt de inkomensverdeling minder scheef of gelijker. De lorenzcurve ligt dan dichter bij de diagonaal.

© LWEO B.V. Niets uit deze publicatie mag op enigerlei wijze worden overgenomen zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Het verlenen van toestemming tot publicatie strekt zich tevens uit tot het elektronisch beschikbaar stellen. Zie ook de leveringsvoorwaarden van de LWEO (www.lweo.nl).

Als de inkomensverschillen in verhouding groter worden, heet dat denivellering. Bij denivellering wordt de inkomensverdeling schever of ongelijker.

Zowel bij nivellering als bij denivellering gaat het niet om de absolute verschillen in bedragen, maar om de relatieve verschillen, dus om de inkomensverhoudingen.

De lorenzcurve zegt dus alleen iets over de inkomensverdeling en niets over de hoogte van deze inkomens.

- verhoudingsgetallen tussen de inkomensaandelen

Uit onderstaande tabel kun je afleiden dat de meest verdienende 20% zeven keer zoveel verdient als de minst verdienende 20%. Namelijk 35/5 =7.

Inkomensgroep	% aandeel van personen	% aandeel in inkomen
1 laagste	20	5
2	20	10
3	20	20
4	20	30
5 hoogste	20	35

En uit de hierboven getekende lorenzcurve kun je afleiden dat de verhouding tussen het inkomensaandeel van de meest verdienende 10% en minst verdienende 10% negen is. Namelijk 18/2=9.

- Gini-coëfficiënt

De Gini-coëfficiënt is de oppervlakte tussen de lorenzcurve en de diagonaal gedeeld door de totale oppervlakte van de grafiek onder de diagonaal. Om dat in een formule te kunnen weergeven worden er letters gegeven aan de oppervlaktes in de lorenzcurve. Dat is in de figuur hiernaast te zien. De oppervlakte tussen de diagonale lijn en de lorenzcurve wordt A genoemd. De oppervlakte onder de lorenzcurve is B. De formule voor de Gini-coëfficiënt luidt als volgt:

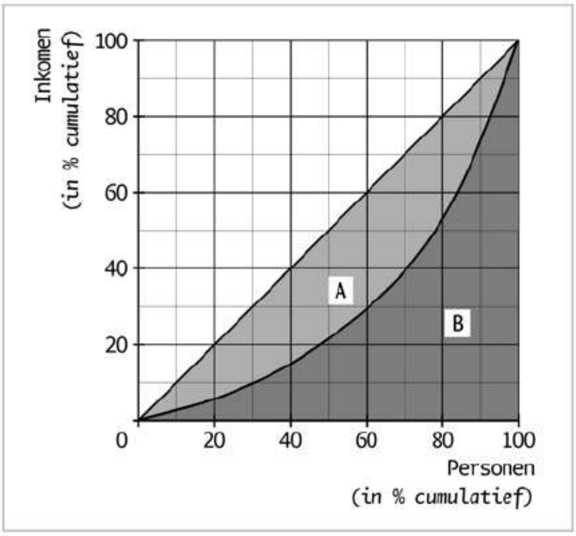

$$\text{Gini-coëfficiënt} = \frac{A}{A + B}$$

De Gini-coëfficiënt heeft altijd een waarde tussen de 0 en 1.

Een Gini-coëfficiënt met een waarde dichter bij 1 geeft een schevere verdeling aan. Hoe dichter de Gini-coëfficiënt bij 0 zit, hoe gelijker de verdeling. De verhouding tussen de 10% armsten en 10% rijksten is niet aan de Gini-coëfficiënt af te lezen.

© LWEO B.V. Niets uit deze publicatie mag op enigerlei wijze worden overgenomen zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Het verlenen van toestemming tot publicatie strekt zich tevens uit tot het elektronisch beschikbaar stellen. Zie ook de leveringsvoorwaarden van de LWEO (www.lweo.nl).

Begrippen Hoofdstuk 1

bruto-inkomen	Het inkomen voor aftrek van belastingen en premies.
denivellering	Het groter worden van de relatieve inkomensverschillen of vermogensverschillen.
gestandaardiseerd inkomen	Inkomen gecorrigeerd voor de omvang en samenstelling van het huishouden.
Gini-coëfficiënt	Getal dat inkomensverschillen of vermogensverschillen weergeeft. Het wordt berekend door oppervlakte tussen de lorenzcurve en de diagonaal van (0,0) tot (100,100) te delen door de oppervlakte tussen deze diagonaal en de assen.
lorenzcurve	Een grafiek die de (on)gelijkmatigheid van een verdeling weergeeft, bijvoorbeeld van de verdeling van het totale inkomen over personen of huishoudens.
nivellering	Het kleiner worden van de relatieve inkomensverschillen of vermogensverschillen.
primaire inkomens	Inkomens (loon, rente, huur, pacht en winst) die verdiend worden in het productieproces.
reëel inkomen	(= koopkracht) De hoeveelheid goederen die je met je inkomen kunt kopen. Nominaal inkomen gecorrigeerd voor prijsveranderingen.
secundair inkomen	Het inkomen na herverdeling van het primaire inkomen door de collectieve sector. Gelijk aan de netto-inkomens (inclusief uitkeringen).
vermogen	Bezit minus schuld.

© LWEO B.V. Niets uit deze publicatie mag op enigerlei wijze worden overgenomen zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Het verlenen van toestemming tot publicatie strekt zich tevens uit tot het elektronisch beschikbaar stellen. Zie ook de leveringsvoorwaarden van de LWEO (www.lweo.nl).